Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
T. ĆAPETA
fremsat den 11. september 2025[1]

Sag C-196/24 [Aucrinde][i]

xx
mod
ww,
yy,
zz,
vv,
procesdeltager:
Ministère Public

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Tribunal Judiciaire de Chambéry (retten i første instans i Chambéry, Frankrig))

»Anmodning om præjudiciel afgørelse – retligt samarbejde mellem medlemsstaternes retter på det civil- og handelsretlige område – bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område – opgravning af et lig med henblik på at fastslå faderskab – DNA-test – anmodning om bevisoptagelse, der anses for at være i strid med grundlæggende principper i den anmodede medlemsstats nationale lovgivning – grunde til at afslå en anmodning om bevisoptagelse – konflikt mellem grundlæggende rettigheder – en afdød persons menneskelige værdighed – respekt for privatliv og familieliv – personlig identitet – ret til at kende sin genetiske herkomst«

I. Indledning

1. Med den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse anmodes Domstolen om at fortolke forordning (EU) 2020/1783, som indfører et retligt samarbejde på det civil- og handelsretlige område i forbindelse med bevisoptagelse[2].

2. Nærmere bestemt anmodes Domstolen for første gang om at tage stilling til, om nationale lovbestemmelser, der i henhold til national ret anses for ufravigelige procesforudsætninger (ordre public), kan påberåbes som grund til at afslå at efterkomme en anmodning om bevisoptagelse, som en ret i en medlemsstat (den anmodende ret) har sendt til en ret i en anden medlemsstat (den anmodede ret).

[1] – Originalsprog: engelsk.

[i] Den foreliggende sags navn er et vedtaget navn. Det svarer ikke til et navn på en part i sagen.

[2] – Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 25.11.2020 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område (bevisoptagelse) (EUT 2020, L 405, s. 1) (herefter »forordning 2020/1783«).

3. De spørgsmål, der er forelagt Domstolen, indgår i en retssag, som er anlagt ved Tribunale di Genova (retten i første instans i Genova, Italien) med henblik på at fastslå faderskabet til sagsøgeren i den foreliggende sag. I dette øjemed har den nævnte ret anmodet tribunal judiciaire de Chambéry (retten i første instans i Chambéry, Frankrig), der er den forelæggende ret, om bevisoptagelse i henhold til forordning 2020/1783, for at en sagkyndig kan udarbejde en DNA-profil, som er nødvendig for at fastslå et faderskab. For at efterkomme denne anmodning kræves en opgravning af den formodede fars lig, der er begravet i Frankrig, og udtagning af en prøve fra liget, således at der kan udarbejdes en DNA-profil.

II. Relevante EU-retlige bestemmelser

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder

4. Chartrets artikel 1 med titlen »Den menneskelige værdighed« bestemmer følgende:

»Den menneskelige værdighed er ukrænkelig. Den skal respekteres og beskyttes.«

5. Chartrets artikel 7 med titlen »Respekt for privatliv og familieliv« bestemmer følgende:

»Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin kommunikation.«

Forordning 2020/1783

6. Anvendelsesområdet for forordning 2020/1783 defineres i dens artikel 1. Bestemmelsen sondrer mellem indirekte bevisoptagelse, jf. artikel 1, stk. 1, litra a), og direkte bevisoptagelse, jf. artikel 1, stk. 1, litra b). Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

»1. Denne forordning finder anvendelse på det civil- og handelsretlige område, når en ret i en medlemsstat i overensstemmelse med denne medlemsstats lovgivning anmoder:

a) den kompetente ret i en anden medlemsstat om at optage bevis, eller

b) om direkte bevisoptagelse i en anden medlemsstat.

[…]«

7. Artikel 12 i forordning 2020/1783 indeholder almindelige bestemmelser om efterkommelse af en anmodning om indirekte bevisoptagelse i henhold til denne forordnings artikel 1, stk. 1, litra a). Følgende er fastsat i de relevante dele af denne artikel 12:

»1. Den anmodede ret efterkommer en anmodning hurtigst muligt og senest 90 dage efter modtagelsen.

2. Den anmodede ret efterkommer anmodningen efter dens nationale ret.

3. Den anmodende ret kan under anvendelse af formular A i bilag I fremsætte ønske om, at anmodningen efterkommes under iagttagelse af særlige formkrav i dens nationale ret. Den anmodede ret efterkommer anmodningen under iagttagelse af de særlige formkrav, medmindre

det ville være uforeneligt med dens nationale ret, eller den ikke kan efterkomme anmodningen på grund af større praktiske vanskeligheder. Efterkommer den anmodede ret af en af ovennævnte grunde ikke ønsket om, at anmodningen efterkommes under iagttagelse af særlige formkrav, underretter den den anmodende ret herom under anvendelse af formular H i bilag I.

[…]«

8. Artikel 16 i forordning 2020/1783 opregner grundene til afslag på efterkommelse af anmodninger om indirekte bevisoptagelse i henhold til denne forordnings artikel 1, stk. 1, litra a). Mens nævnte forordnings artikel 16, stk. 1, alene vedrører afhøring af en person, hvilket ikke er relevant i den foreliggende sag, fremgår følgende af samme forordnings artikel 16, stk. 2:

»2. Efterkommelsen af en anmodning kan ud over de i stk. 1 omhandlede grunde kun afslås, hvis en eller flere af de følgende forhold finder anvendelse:

a) [A]nmodningen [falder] ikke […] ind under denne forordnings anvendelsesområde.

b) [E]fterkommelsen af anmodningen i henhold til national ret i den medlemsstat, hvor den anmodede ret er beliggende, [hører] ikke […] under den dømmende magt.

c) [D]en anmodende ret [har] ikke senest 30 dage efter, at den af den anmodede ret i henhold til artikel 10 er blevet opfordret til at fremsende supplerede oplysninger til anmodningen om bevisoptagelse, […] efterkommet denne opfordring, […]

d) [D]er [er] ikke senest 60 dage efter, at den anmodede ret har anmodet om sikkerhed eller forskud i henhold til artikel 22, stk. 3, […] stillet en sådan sikkerhed eller er lagt et sådant forskud.«

9. Artikel 19 i forordning 2020/1783 vedrører direkte bevisoptagelse i henhold til denne forordnings artikel 1, stk. 1, litra b). Nævnte forordnings artikel 19, stk. 7, opregner grundene til, at en sådan anmodning kan afslås, og har følgende ordlyd:

»7. Den anmodede medlemsstats centrale organ eller kompetente myndighed kan kun afslå en anmodning om direkte bevisoptagelse, hvis:

a) den ikke falder ind under denne forordnings anvendelsesområde

b) den ikke indeholder alle nødvendige oplysninger i henhold til artikel 5, eller

c) den ønskede direkte bevisoptagelse strider mod grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, som organet eller myndigheden hører under.«

Forordning nr. 1206/2001 [3]

10. Forordning 2020/1783 er en omarbejdning af forordning nr. 1206/2001.

[3] – Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28.5.2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område, EFT 2001, L 174, s. 1 (herefter »forordning nr. 1206/2001«).

11. De relevante bestemmelser i forordning nr. 1206/2001, artikel 1, 10, 14 og 17, svarer henholdsvis til artikel 1, 12, 16 og 19 i forordning 2020/1783.

12. I den henseende er retspraksis vedrørende forordning nr. 1206/2001 også relevant for fortolkningen af det anvendelige bestemmelser i forordning 2020/1783 i denne sag.

III. De faktiske omstændigheder i hovedsagen, de præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne for Domstolen

13. Sagsøgeren i den foreliggende sag, xx, anlagde sag ved Tribunale di Genova (retten i første instans i Genova, Italien) med påstand om, at det blev fastslået, at aa, der er afgået ved døden og begravet i Frankrig, er hans biologiske far.

14. Sagsøgeren nedlagde ved denne ret påstand om, i) at det fastslås, at han er søn af aa født uden for ægteskab, ii) at han får tilladelse til at anvende farens efternavn, og iii) at det pålægges den kompetente personregisterfører at registrere den kommende dom i rapporten, når den er blevet endelig.

15. De sagsøgte i hovedsagen, som er aa's ægtebørn, protesterede mod at afgive de nødvendige blodprøver med henblik på udarbejdelse af en DNA-profil, som kan afgøre, om sagsøgeren har genetiske kendetegn, der svarer til de sagsøgtes. De anmodede i stedet om, at der blev udtaget en DNA-prøve fra deres afdøde fars lig. Tribunale di Genova (retten i første instans i Genova) afgjorde derfor, at der skulle udtages en blodprøve med henblik på en DNA-profil, og udpegede en sagkyndig til at foretage en genetisk sammenligning mellem sagsøgeren og den formodede fars lig efter opgravning af dette.

16. Den 18. november 2022 sendte Tribunale di Genova (retten i første instans i Genova) en anmodning til den forelæggende ret om opgravning af den formodede fars lig i henhold til forordning 2020/1783 og anvendte i denne forbindelse formular A i bilag I til denne forordning.

17. I henhold til code civil (den franske civile lovbog) kan en dommer imidlertid kun træffe afgørelse om opgravning af et lig for at udtage en DNA-prøve med henblik på at fastslå forældreskab, hvis den afdøde har givet sit udtrykkelige samtykke, da vedkommende levede.

18. Den relevante bestemmelse i den franske civile lovbog, artikel 16-11 [4], bestemmer:

»Identifikation af en person ved den pågældendes DNA-profil kan kun anvendes:

1° i forbindelse med efterforskningsforanstaltninger iværksat inden for en retslig procedure

2° med henblik på medicinsk eller videnskabelig forskning

3° med henblik på at fastslå afdøde personers identitet, når denne er ukendt

[4] – Denne bestemmelse blev indført i den franske civile lovbog på grundlag af artikel 5, stk. 1, nr. 1. i loi nº 2004-800 du 6 août 2004 relative à la bioéthique (lov 2004-800 af 6.8.2004 om bioetik, herefter »lov om bioetik«. Som anført af Europa-Kommissionen, ifølge hvilken der ikke er en formodning for samtykke til at udtage en DNA-prøve fra en afdød person, var den lov en lovgivningsmæssig reaktion på opgravningen af den kendte sanger Yves Montand i november 1997 med henblik på at fastslå hans faderskab til en person, der hævdede at være hans datter. Af denne grund kaldes denne ændring ifølge en kommentar til Décision nº 2011-173 QPC du 30 septembre 2011 (afgørelse nr. 2011-173 QPC af 30.9.2011) fra Conseil constitutionnel (forfatningsråd, Frankrig) undertiden »Montand-ændringen«.

4° på de betingelser, der er fastsat i artikel L. 2381-1 i code de la défense [(lov om forsvar)]

5° med henblik på at bekæmpe doping på de betingelser, der er fastsat i artikel L. 232-12-2 i code du sport [(lov om sport)].

På det civilretlige område kan der kun foretages en sådan identifikation ved en bevisoptagelse, der er anordnet af den ret, for hvilken der er indbragt en sag med påstand om enten fastlæggelse eller anfægtelse af et forældreskab eller om opnåelse eller inddragelse af børnebidrag. Der skal på forhånd være indhentet udtrykkeligt samtykke fra den pågældende. Hvis personen ikke udtrykkeligt har givet samtykke dertil, da vedkommende levede, kan der ikke foretages identifikation ved DNA-profil efter hans eller hendes død.

[…]«

19. Som den franske regering har gjort gældende, anses hele det kapitel i den civile lovbog, som denne bestemmelse er en del af, desuden for ufravigelige procesforudsætninger (ordre public) i henhold til denne lovs artikel 16-9.

20. Under disse omstændigheder er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783 skal fortolkes således, at den gør det muligt for en ret at afslå at efterkomme en anmodning om bevisoptagelse, når en sådan anmodning anses for at være i strid med de grundlæggende retsprincipper i den medlemsstat, hvor den anmodede ret er beliggende.

21. Den forelæggende ret har anført, at grundene til afslag på at anvende forordning 2020/1783 er udtømmende opregnet i denne forordnings artikel 16, hvorfor artikel 12 ikke indeholder en yderligere grund til at afslå at anvende nævnte forordning. Denne ret har imidlertid ligeledes givet udtryk for bekymring for, at en sådan fortolkning af artikel 12 indebærer, at der ikke er nogen sikkerhedsforanstaltning mod efterkommelse af anmodninger inden for rammerne af procedurer, der ikke overholder de EU-retlige standarder[5], navnlig artikel 1 og 7 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).

22. Under disse omstændigheder har den forelæggende ret besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»1) Giver artikel 12 i [forordning 2020/1783] en national ret mulighed for at afvise at anvende den pågældende forordning og afslå at efterkomme den anmodende stats anmodning med den begrundelse, at anmodningens form er i strid med grundlæggende principper i den anmodede stats nationale lovgivning, navnlig den civile lovbogs artikel 16-11?

2) Såfremt artikel 12 i [forordning 2020/1783] finder anvendelse uden hensyn til national ret, hvorledes skal [chartrets] artikel 1 (retten til værdighed) og artikel 7 (retten til privatliv) […] da fortolkes, og hvorledes skal den indbyrdes forbindelse mellem disse to artikler fastlægges med henblik på at afgøre, hvorvidt en sådan anvendelse af forordningen indebærer en krænkelse af chartret […]?«

23. Sagsøgeren i hovedsagen, den franske regering og Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg til Domstolen.

[5] – Jf. forelæggelsesafgørelsens præmis 90.

24. Der blev afholdt retsmøde den 29. april 2025, hvor den franske regering og Kommissionen afgav mundtlige indlæg.

IV. Bedømmelse

A. Indledende bemærkninger – analyse af de præjudicielle spørgsmål

25. Med henblik på at give Domstolen en brugbar vejledning finder jeg det nødvendigt at dekonstruere de præjudicielle spørgsmål for bedre at forstå den forelæggende rets tvivlsspørgsmål.

26. Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den kan *afslå* at efterkomme en anmodning, der er givet i henhold til forordning 2020/1783, om udtagning post mortem af en DNA-prøve fra en person, der er begravet i Frankrig, med henblik på at fastslå forældreskab, idet den franske civile lovbog forbyder en sådan bevisoptagelse, hvis den pågældende person ikke har givet sit samtykke, da vedkommende levede.

27. Ifølge denne ret er det ikke muligt at afslå at efterkomme en anmodning på grundlag af artikel 12, eftersom artikel 16 i forordning 2020/1783 indeholder en udtømmende liste over grunde til at afslå en sådan anmodning, og nationale ufravigelige procesforudsætninger (ordre public) er ikke iblandt dem. Den forelæggende ret ønsker dog oplyst, om en sådan grund kan udledes af artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783.

28. Den franske regering har i sit indlæg for Domstolen gjort gældende, at den italienske rets anmodning ikke er en anmodning om indirekte bevisoptagelse, jf. artikel 1, stk. 1, litra a), i forordning 2020/1783, hvilket betyder, at forordningens artikel 12 ikke er relevant for den foreliggende sag. Ifølge denne regering er det en anmodning om direkte bevisoptagelse, jf. artikel 1, stk. 1, litra b), i forordning 2020/1783, hvilket betyder, at forordningens artikel 19 finder anvendelse. Ifølge denne regering bør det første spørgsmål omformuleres, således at der anmodes om en fortolkning af artikel 19 i forordning 2020/1783.

29. En sådan fortolkning har betydning for den foreliggende sag på grund af muligheden for, at den anmodede ret kan afslå at efterkomme en anmodning om direkte bevisoptagelse, hvis en sådan direkte bevisoptagelse ville stride mod grundlæggende retsprincipper i den anmodede medlemsstat som omhandlet i artikel 19, stk. 7, litra c), i forordning 2020/1783. Omvendt findes der ingen tilsvarende grund til at afslå at efterkomme en anmodning om indirekte bevisoptagelse.

30. For at besvare det første spørgsmål skal det derfor først vurderes, om artikel 12 i forordning 2020/1783 faktisk finder anvendelse i den foreliggende sag, hvilket kun er tilfældet, hvis den omhandlede anmodning er en anmodning om indirekte bevisoptagelse.

31. Den forelæggende rets andet spørgsmål er en smule mere komplekst. Såfremt det antages, at den franske civile lovbogs artikel 16-11 ikke kan anvendes til at afslå udtagning post mortem af en DNA-prøve fra aa, ønsker den forelæggende ret endvidere oplyst, om det ville være i strid med chartret at efterkomme den italienske rets anmodning. Den forelæggende ret har nærmere bestemt henvist til forbindelsen mellem chartrets artikel 1 og 7. Den ønsker således reelt oplyst, hvilken afvejning der i chartret er mellem det menneskelige legemes ret til værdighed efter døden og retten til at kende sin herkomst.

32. Som det blev anført i retsmødet, drejer det andet spørgsmål sig således i det væsentlige om, hvorvidt den relevante italienske lovgivning, der giver retsinstanser mulighed for at anordne en DNA-prøve post mortem med henblik på at fastslå forældreskab, uanset om den formodede forælder har givet forudgående samtykke, da vedkommende levede, er i overensstemmelse med chartret.

33. I forelæggelsesafgørelsen har den forelæggende ret imidlertid ikke givet udtryk for tvivl med hensyn til, om den relevante italienske lovgivning er i overensstemmelse med chartret. Denne ret har derimod forklaret, at besvarelsen af det andet spørgsmål vil hjælpe den med at afgøre, om den franske civile lovbogs artikel 16-11 selv er forenelig med chartret.

34. Spørgsmålet om, hvorvidt den franske civile lovbogs artikel 16-11 er forenelig med chartret, opstår kun, hvis denne regel kan anvendes i den foreliggende sag med henblik på at afslå at efterkomme anmodningen om bevisoptagelse. Først når det er fastslået, at artikel 16-11 kan anvendes, kan det vurderes, om denne anvendelse er i overensstemmelse med chartret. Ved besvarelsen af det andet spørgsmål, således som det er blevet forelagt, dvs. ud fra den formodning, at artikel 12, stk. 2, og artikel 16 i forordning 2020/1783 er til hinder for anvendelsen af den franske civile lovbogs artikel 16-11 som grund til at afslå at efterkomme en anmodning om bevisoptagelse, er spørgsmålet om denne regels forenelighed med chartret imidlertid hypotetisk, eftersom denne bestemmelse ikke finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i sagen.

35. Jeg er derfor af den opfattelse, at Domstolen kun kan besvare det andet spørgsmål, hvis det kan forstås således, at det ønskes oplyst, om chartret skal fortolkes på en måde, der er i overensstemmelse med en fortolkning af forordning 2020/1783, hvorefter denne ikke er til hinder for, at den italienske ret fremsætter en anmodning om bevisoptagelse, der består i udtagning post mortem af en DNA-prøve, under omstændighederne i den foreliggende sag.

36. Subsidiært, såfremt Domstolen besvarer det første spørgsmål bekræftende, således at den forelæggende ret på grundlag af de nationale ufravigelige retsgrundsætninger kan afslå at efterkomme anmodningen om bevisoptagelse, bør det andet spørgsmål omformuleres. I så fald skal det andet spørgsmål forstås således, at det ønskes oplyst, om chartret skal fortolkes således, at det giver mulighed for, at nationale regler kan kræve, at der kun kan udtages en DNA-prøve post mortem, hvis personen har givet sit udtrykkelige samtykke, da vedkommende levede.

B. Det første spørgsmål

37. Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783 giver den mulighed for at afslå at efterkomme en anmodning om indirekte bevisoptagelse med den begrundelse, at denne anmodnings form er i strid med grundlæggende principper i den anmodede medlemsstats nationale lovgivning.

1. Indirekte eller direkte bevisoptagelse

38. Den franske regering har som nævnt gjort gældende, at den italienske rets anmodning var en anmodning om direkte, og ikke indirekte, bevisoptagelse, i hvilket tilfælde artikel 12 i forordning 2020/1783 ikke vil finde anvendelse, og den relevante bestemmelse i stedet vil være forordningens artikel 19.

39. Den faktiske forskel mellem indirekte bevisoptagelse [som defineret i artikel 1, stk. 1, litra a), i forordning 2020/1783] og direkte bevisoptagelse [som defineret i artikel 1, stk. 1, litra b), i forordning 2020/1783] drejer sig om, hvorvidt bevisoptagelsen foretages af personer, der henhører under den anmodede rets jurisdiktion, eller af personer, der henhører under den anmodende rets jurisdiktion. I det sidstnævnte tilfælde optager disse personer selv bevis i en anden medlemsstat, f.eks. ved at begive sig til en anmodet medlemsstats område og afhøre et vidne der [6].

40. Den proceduremæssige forskel mellem de to typer af bevisoptagelse vedrører de organer, der er ansvarlige for at formidle og godkende bevisoptagelsen. Når der fremsættes en anmodning om indirekte bevisoptagelse, kontakter den anmodende ret den anmodede ret direkte. Denne ret træffer derefter afgørelse om fremgangsmåden for den ønskede bevisoptagelse i overensstemmelse med sin egen lovgivning. Desuden skal sådanne anmodninger fremsendes ved anvendelse af formular A, der er vedlagt som bilag til forordning 2020/1783. Ved direkte bevisoptagelse skal den anmodende ret derimod indhente tilladelse fra det centrale organ eller den kompetente myndighed, som hver medlemsstat i overensstemmelse med forordning 2020/1783 [7] er forpligtet til at udpege. En sådan anmodning fremsendes ved anvendelse af formular L, der er vedlagt som bilag til denne forordning.

41. For så vidt angår anmodninger om indirekte bevisoptagelse gennemføres proceduren for bevisoptagelse desuden i henhold til denne rets nationale regler [8]. Med hensyn til anmodninger om direkte bevisoptagelse foretages bevisoptagelsen derimod i overensstemmelse med den procedure, der er fastsat i lovgivningen i den stat, hvor den anmodende ret er beliggende.

42. Endelig – hvilket er af betydning for den foreliggende sag – er grundene til at afslå en anmodning om bevisoptagelse forskellige alt efter, om den skal foretages indirekte eller direkte. I modsætning til indirekte bevisoptagelse kan direkte bevisoptagelse afslås af hensyn til ufravigelige procesforudsætninger (ordre public) i den anmodede medlemsstat. I henhold til artikel 19, stk. 7, litra c), i forordning 2020/1783 kan der gives afslag, hvis den direkte bevisoptagelse strider mod grundlæggende retsprincipper i den pågældende medlemsstat.

43. Der gives i forordning 2020/1783 ingen forklaring på, hvorfor der for de to typer af bevisoptagelse gælder forskellige grunde til at afslå anmodninger [9]. Som Kommissionen har anført, er begrundelsen for, at der er flere muligheder for at afslå en anmodning om direkte bevisoptagelse, dog sandsynligvis, at det potentielt griber ind i den anmodede stats suverænitet [10].

6 – I henhold til forordning 2020/1783 er det også muligt at afhøre en person direkte uden at begive sig til en anden medlemsstat ved anvendelse af videokonference. Jf. artikel 20 i forordning 2020/1783.

7 – Artikel 4 i forordning 2020/1783.

8 – Artikel 12, stk. 2, i og 17. betragtning til forordning 2020/1783.

9 – En sådan forklaring findes heller ikke i dokumenterne vedrørende denne retsakts tilblivelseshistorie.

10 – I retsmødet forklarede Kommissionen forskellen mellem de to former for grænseoverskridende bevisoptagelse med, at der ved direkte bevisoptagelse er mindre kontrol fra den anmodede stats domstoles side. Den anførte, at medlemsstaterne derfor under forhandlingerne om denne efterkommelsesmetode insisterede på det, Kommissionen kaldte en »suverænitetsklausul«, som ville gøre det muligt for dem at nægte andre medlemsstaters sagkyndige at foretage undersøgelser i den anmodede medlemsstat, som strider mod de grundlæggende principper i dennes retsorden.

Ved direkte bevisoptagelse anmodes den anmodede stat om at tillade personer fra den anmodende medlemsstat at foretage en undersøgelse på dens område, hvilket kan berøre myndighedsudøvelsen i den medlemsstat, hvor undersøgelsen skal finde sted [11].

44. Selv når der er tale om direkte bevisoptagelse, synes den grund, der er fastsat i artikel 19, stk. 7, litra c), i forordning 2020/1783, til at afslå anmodninger med henvisning til grundlæggende retsprincipper i den anmodede stat, imidlertid at være begrænset. Som nogle retslærde har foreslået, finder en sådan grund kun anvendelse på muligheden for, at den anmodende ret kan foretage undersøgelsesforanstaltningen direkte, og ikke med hensyn til undersøgelsesforanstaltningens indhold. Selv om den direkte bevisoptagelse kan anses for at være i strid med grundlæggende principper i en anmodet medlemsstat, udelukker dette derfor ikke automatisk muligheden for, at denne bevisoptagelse kan foretages indirekte. Den centrale myndighed kan i en sådan situation stadig opfordre den anmodende ret til at indbringe sagen for den kompetente ret i den anmodede stat [12].

45. Har den italienske ret i den foreliggende sag anmodet om indirekte eller direkte bevisoptagelse?

46. For det første blev anmodningen sendt direkte til den forelæggende ret og ikke til det franske centrale organ [13].

47. For det andet blev anmodningen sendt på formular A, som anvendes til indirekte bevisoptagelse. Dette udelukker dog ikke nødvendigvis i sig selv, at den anmodende ret kan have anvendt den forkerte formular, og at den faktisk havde til hensigt at fremsætte en anmodning om direkte bevisoptagelse.

48. Det er derfor for det tredje nødvendigt at vurdere, hvad den anmodende ret præcist har anmodet om.

49. Efter min opfattelse skal der tages en række skridt for at skaffe de nødvendige beviser med henblik på at fastslå forældreskab i den foreliggende sag. For det første skal liget graves op. For det andet skal der udtages en prøve fra liget, så der kan udarbejdes en DNA-profil. For det tredje skal denne prøve analyseres. For det fjerde skal den analyserede prøve sammenlignes med den prøve, der er taget fra sagsøgeren.

50. Formular A, som blev anvendt til anmodningen, er blevet forelagt Domstolen som en del af de nationale sagsakter. Det fremgår tydeligt af denne formular, at den anmodende ret anmodede den anmodede ret om at træffe afgørelse om opgravning af liget. Det står dog fast, at selve opgravningen ikke kan udgøre et bevis i henhold til forordning 2020/1783 og derfor ikke er formålet med anmodningen.

[11] – I dom af 21.2.2013, ProRail (C-332/11, EU:C:2013:87, præmis 47 og 48), fastslog Domstolen således, at i det omfang den af en ret i en medlemsstat udpegede sagkyndige skal begive sig til en anden medlemsstats område for at udføre den sagkyndige undersøgelse, som vedkommende er blevet tildelt, kan denne sagkyndige undersøgelse under visse omstændigheder berøre den offentlige myndighed i den medlemsstat, hvor undersøgelsen skal finde sted, navnlig hvor det drejer sig om en sagkyndig undersøgelse, der skal udføres på lokaliteter, der er knyttet til udøvelsen af en sådan myndighed, eller på steder, hvortil adgangen eller anden indtrængen i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvori undersøgelsen skal udføres, er forbudt eller alene er tilladt for personer, der er bemyndiget dertil.

[12] – Jf. D. Mougenot, »Le règlement européen sur l'obtention des preuves«, *Journal des Tribunaux, 2002*, s. 21, samt A. Nuyts og J. Sepulchre, »Taking of evidence in the European Union under EC Regulation 1206/2001«, *Business Law International*, 2004, s. 334.

[13] – I Frankrig er dette organ Département de l'entraide, du droit international privé et européen (Afdelingen for gensidig bistand, international privatret og EU-ret) (DEDIPE) under justitsministeriet.

51. Beviset er en DNA-prøve, der udtages fra det opgravede lig. Det fremgår ikke helt klart af den indgivne formular A, hvem der skal tage prøverne fra liget. Den anmodende ret bad om tilladelse til, at en sagkyndig – den samme person, som efterfølgende skal sammenligne prøverne – kan være til stede, når der tages en prøve fra liget. Parterne og repræsentanter for den anmodende ret kan dog være til stede under indirekte bevisoptagelse [14]. Den omstændighed alene, at den sagkyndige, der henhører under den anmodende rets kompetence, er til stede, betyder således ikke, at der er tale om direkte bevisoptagelse. Den ordlyd, som den anmodende ret har anvendt i formular A, giver mulighed for to fortolkninger: Enten anmodede den om, at den italienske sagkyndige tager prøven direkte, eller blot at den sagkyndige er til stede under bevisoptagelsen [15]. Selv om den italienske sagkyndige fysisk skulle tage prøven, ville denne handling efter min opfattelse stadig blive udført under den anmodede rets repræsentanters tilsyn og ansvar og kunne derfor stadig opfattes som indirekte bevisoptagelse. Under alle omstændigheder anmodede den forelæggende ret ikke den anmodende ret om uddybende oplysninger og opfattede tilsyneladende anmodningen som en anmodning om indirekte bevisoptagelse.

52. På baggrund af det ovenstående kan det konkluderes, at den anmodende ret anmodede om indirekte bevisoptagelse [16]. Artikel 12 er derfor relevant for vurderingen af, hvorvidt den forelæggende ret i hovedsagen har ret til at afslå anmodningen om bevisoptagelse i henhold til forordning 2020/1783.

2. Fortolkning af artikel 12 i forordning 2020/1783

53. I henhold til artikel 12, stk. 1, i forordning 2020/1783 *skal* den anmodede ret efterkomme anmodningen hurtigst muligt og senest 90 dage efter modtagelsen. Som fastsat i denne forordnings artikel 12, stk. 2, skal anmodningen efterkommes *efter den anmodede medlemsstats nationale ret*.

54. Kan den franske civile lovbogs artikel 16-11 forstås som en »national ret« som omhandlet i artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783? I bekræftende fald kan denne bestemmelse da begrunde et afslag på anmodningen om bevisoptagelse?

55. Ifølge Kommissionen har artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783 alene til formål at præcisere, at *formerne* med hensyn til bevisoptagelsen fastlægges efter den anmodede rets lovgivning.

56. Jeg er enig med Kommissionen.

[14] – Jf. f.eks. European Justice Network, »(Provisional) Updated Practice Guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence«, 2025, s. 46 (tilgængelig på internetadressen https://e-justice.europa.eu/topics/trainings-judicial-networks-and-agencies/european-judicial-network-civil-and-commercial-matters/ejns-publications_en).

[15] – I punkt 11.1 i formular A (beskrivelse af den ønskede bevisoptagelse) er følgende angivet: OPGRAVNING AF LIGET af [aa], afgået ved døden i [XY] og begravet i [XY], og DIREKTE UNDERSØGELSE AF BEVISMATERIALE foretaget af [XY] fra Retsmedicinsk Institut i Genova bestående i UDTAGNING AF BIOLOGISKE PRØVER, DER ER NØDVENDIGE MED HENBLIK PÅ TEKNISK KONSULTATION FORETAGET AF AFDELINGEN FOR KOMPARATIV ANALYSE AF GENETISKE TRÆK mellem sagsøger xx og den formodede fader aa's lig.

[16] – Såfremt denne fortolkning måtte vise sig ikke at være korrekt, hvilket det tilkommer den nationale ret at afgøre, skal denne ret videresende anmodningen til den franske centrale myndighed, og det tilkommer denne myndighed at afgøre, om der kan gives tilladelse til, at den italienske sagkyndige direkte tager DNA-prøver efter opgravningen. Hvis dette er tilfældet, kan fortolkningen af artikel 19, stk. 7, litra c), i forordning 2020/1783 blive relevant.

57. Denne fortolkning understøttes af ordlyden af artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783 betragtet i denne bestemmelses bredere sammenhæng, af dens tilblivelseshistorie og frem for alt af logikken og de typiske rammer for instrumenter vedrørende gensidig anerkendelse, der er vedtaget i henhold til EUF-traktatens afsnit V.

58. For at begynde med ordlyden i dens umiddelbare sammenhæng vil jeg indledningsvis anføre, at artikel 12, stk. 3, i forordning 2020/1783 giver den anmodende ret mulighed for at anmode den anmodede ret om at optage beviserne under iagttagelse af særlige formkrav i den nationale lovgivning i den stat, hvor den anmodende ret er beliggende. Dette indikerer, at udtrykket »national ret«, der anvendes i artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783, fastsætter formkravene i forbindelse med bevisoptagelsen, idet formålet med artikel 12, stk. 3, er at give mulighed for ændringer af de gældende former – fra den anmodede rets lovgivning til den anmodende rets lovgivning, selv om beviserne stadig optages af den anmodede ret.

59. Hvad angår tilblivelseshistorien var forordning nr. 1206/2001 og senere forordning 2020/1783 inspireret af Haagerkonventionen om bevisoptagelse [17]. Denne konvention kan således anvendes til at fortolke disse forordningers bestemmelser [18].

60. Denne konventions artikel 9, stk. 1, har følgende ordlyd: »Den retslige myndighed, som udfører en retsanmodning, anvender sin egen lovgivning *med hensyn til de former*, der skal iagttages« [19].

61. Ordlyden af Haagerkonventionen om bevisoptagelses artikel 9, stk. 1, er således mindre tvetydig med hensyn til anvendelsesområdet end artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783, eftersom den udtrykkeligt henviser til former [20].

62. Det er derfor rimeligt at konkludere – således som Kommissionen har foreslået, og som ikke er blevet tilbagevist af den franske regering – at artikel 12, stk. 2, i forordning 2020/1783 kun finder anvendelse på formkrav i forbindelse med bevisoptagelse. Det er derfor kun disse krav, der skal være underlagt den anmodede medlemsstats nationale ret, mens materielle spørgsmål som f.eks., hvilke beviser der kan antages med henblik på at godtgøre visse faktiske omstændigheder, er underlagt den anmodende stats ret.

63. Spørgsmålet om, hvorvidt det er nødvendigt at anmode om visse typer af bevismateriale i forbindelse med en specifik retssag, og om en sådan anmodning er i overensstemmelse med beskyttelsen af grundlæggende rettigheder, er derfor et spørgsmål, som den anmodende ret skal vurdere i henhold til sin egen lovgivning – i det foreliggende tilfælde italiensk lovgivning – og ikke i henhold til lovgivningen i den anmodede stat. Da den franske civile lovbogs artikel 16-11 er en sådan materiel regel, der in abstracto udtrykker en afvejning, valgt af den franske lovgiver, mellem retten til at kende sin herkomst og retten til respekt for det menneskelige legeme, finder den ikke anvendelse på den italienske rets anmodning, idet det i denne forbindelse er den italienske lovgivning, der fastsætter en passende afvejning.

[17] – Konvention af 18.3.1970 om bevisoptagelse i udlandet i sager om civile eller kommercielle spørgsmål (herefter »Haagerkonventionen om bevisoptagelse«).

[18] – Som Domstolen allerede har bekræftet i dom af 17.2.2011, Weryński (C-283/09, EU:C:2011:85, præmis 65). Jf. også generaladvokat Kokotts forslag til afgørelse Weryński (C-283/09, EU:C:2010:490, punkt 60).

[19] – Min fremhævelse.

[20] – Jf. f.eks. Preliminary Document No 6 of December 2008 for the attention of the Special Commission of February 2009 on the practical operation of the Hague Apostille, Service, Evidence and Access to Justice Conventions, *The Taking of Evidence by Video-Link under the Hague Evidence Convention*. I forbindelse med gennemgangen af artikel 9, stk. 1, nævner dette dokument bevisoptagelse via et videolink som et eksempel på en praktisk anvendelse af denne bestemmelse.

64. Selv om dette ganske vist ikke fremgår særlig tydeligt af forordning 2020/1783, følger det af denne retsakts opbygning, at bevisoptagelsen anordnes af den anmodende ret og derfor er dennes ansvar. Dette er logisk, eftersom det kun er denne ret, der har kendskab til alle de faktiske omstændigheder i sagen og på grundlag af den nationale lovgivning kan vurdere, hvilke beviser der er nødvendige, og hvorvidt grundene til at indsamle disse kan begrunde en begrænsning af visse rettigheder [21].

65. Forordning 2020/1783 er baseret på princippet om gensidig anerkendelse, som er et princip, der ligger til grund for alle de instrumenter vedrørende retligt samarbejde, der er vedtaget i henhold til EUF-traktaten, herunder retligt samarbejde på det civil- og handelsretlige område [22].

66. Princippet om gensidig anerkendelse er baseret på medlemsstaternes gensidige tillid til, at deres respektive institutioner respekterer de værdier og grundlæggende rettigheder, som er beskyttet af Unionens retsorden [23]. På grundlag af dette princip skal den anmodede ret have tillid til, at en afgørelse fra den anmodende ret og den nationale lovgivning, som den er baseret på, ikke er i strid med de grundlæggende rettigheder, således som de er beskyttet af chartret. Denne ret kan principielt ikke rejse tvivl om lovligheden af den anmodende rets afgørelse, men skal handle, som om den var gyldig, og skal derfor efterkomme denne anmodning. Dette gælder også, selv om løsningen efter den anmodende stats lovgivning afviger fra løsningen efter den anmodede stats lovgivning. Hvis den retlige gyldighed af en sådan afgørelse skal anfægtes, skal dette ske for den anmodende ret, som er ansvarlig for at sikre, at denne afgørelse er i overensstemmelse med grundlæggende rettigheder.

67. Andre instrumenter baseret på princippet om gensidig anerkendelse har en lignende ramme: Materielle spørgsmål forbundet med anmodningen om grænseoverskridende samarbejde henhører under den udstedende/anmodende rets kompetence og dens retsorden, mens proceduren for at fuldbyrde en sådan anmodning er et anliggende for den fuldbyrdende/anmodede ret og dens retsorden. Samtidig er grundene til at afslå en anmodning om grænseoverskridende samarbejde begrænset og udtømmende opregnet i den pågældende retsakt.

68. F.eks. fastsætter den europæiske efterforskningskendelse, der forfølger et formål svarende til formålet med forordning 2020/1783, men vedrører grænseoverskridende samarbejde på det strafferetlige område, således også, at ansvaret for materielle afgørelser om indsamling af bevismateriale, principielt, påhviler den udstedende ret, mens proceduren for den faktiske indsamling af bevismaterialet reguleres af den fuldbyrdende rets lovgivning [24]. En tilsvarende ansvarsfordeling findes også i EPPO-forordningen [25].

[21] – Jf. analogt, men i relation til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12.12.2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT 2012, L 351, s. 1), dom af 21.3.2024, Gjensidige (C-90/22, EU:C:2024:252, præmis 46).

[22] – Jf. artikel 67, stk. 4, TEUF og artikel 81, stk. 2, TEUF. Jf. ligeledes udtalelse 2/13 (Unionens tiltrædelse af EMRK) af 18.12.2014 (EU:C:2014:2454, præmis 191) (herefter »udtalelse 2/13«). Dette er tilfældet, selv om forordning 2020/1783 ikke henviser til dette princip. Jf. vedrørende den tidligere forordning nr. 1206/2001 generaladvokat Jääskinens forslag til afgørelse ProRail (C-332/11, EU:C:2012:551, punkt 48), hvori han anfører, at dette instrument er baseret på gensidig tillid. Domstolen har bekræftet, at princippet om gensidig anerkendelse ligger til grund for samarbejdet mellem retsinstanserne på det civil- og handelsretlige område. Jf. f.eks. dom af 25.5.2016, Meroni (C-559/14, EU:C:2016:349, præmis 47).

[23] – Udtalelse 2/13 (Unionens tiltrædelse af EMRK) af 18.12.2014 (EU:C:2014:2454, præmis 168 og 192).

[24] – Jf. artikel 6 og 9 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/41/EU af 3.4.2014 om den europæiske efterforskningskendelse i straffesager (EUT 2014, L 130, s. 1).

[25] – Rådets forordning (EU) 2017/1939 af 12.10.2017 om gennemførelse af et forstærket samarbejde om oprettelse af Den Europæiske Anklagemyndighed (»EPPO«) (EUT 2017, L 283, s. 1) (»EPPO-forordningen«). Jf. dom af 21.12.2023, G.K. m.fl. (Den Europæiske Anklagemyndighed) (C-281/22, EU:C:2023:1018, præmis 71).

69. Beskyttelsen af grundlæggende rettigheder i forbindelse med en materiel afgørelse om bevisoptagelse påhviler derfor, principielt, den udstedende ret eller – som det er formuleret i den foreliggende sag – den anmodende ret. For at sikre beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder, som er beskyttet af EU's retsorden, har Domstolen fastslået, at den fuldbyrdende/anmodede ret imidlertid under helt særlige omstændigheder kan anfægte lovligheden af anmodningen om retligt samarbejde [26]. Sådanne ekstraordinære omstændigheder blev konstateret i forbindelse med systemiske problemer med hensyn til overholdelsen af de grundlæggende rettigheder i den udstedende/anmodende rets retsorden, som den fuldbyrdende/anmodede ret havde kendskab til. I en sådan situation foretages der en prøvelse i to trin, hvor den fuldbyrdende/anmodede ret først vurderer, om der er et systemisk problem med hensyn til overholdelsen af grundlæggende rettigheder i den udstedende/anmodende rets retsorden, og hvis dette fastslås, skal retten undersøge, om der er risiko for krænkelse af en bestemt persons rettigheder [27]. Kun hvis begge betingelser er opfyldt, kan den fuldbyrdende judicielle myndighed nægte at fuldbyrde anmodningen om grænseoverskridende samarbejde.

70. Bortset fra under sådanne ekstraordinære omstændigheder er der ikke noget grundlag for at udlede nogen yderligere grunde til at afslå en anmodning om bevisoptagelse af artikel 12 i forordning 2020/1783.

71. I den foreliggende sag har ingen af deltagerne påberåbt sig systemiske problemer i den italienske retsorden. Desuden har ingen af sagens parter rejst tvivl om lovligheden af den italienske rets afgørelse om at anmode om bevisoptagelse. Under disse omstændigheder har den anmodede franske ret ingen grund til at afslå at efterkomme anmodningen, medmindre det fastslås, at en af de grunde, der er udtrykkeligt opregnet i artikel 16 i forordning 2020/1783, foreligger.

72. Ordlyden af denne forordnings artikel 16, stk. 2, er meget klar i sin angivelse af, at dens opregning af de omstændigheder, der begrunder et afslag på at efterkomme en anmodning om bevisoptagelse, er udtømmende [28]. Den anvender ordlyden »kan [...] kun afslås« og anfører fire omstændigheder [29].

73. Domstolen har allerede bekræftet nødvendigheden af en streng fortolkning af disse undtagelser, hvilket fører til den konklusion, at en sådan anmodning kun kan afslås i de tilfælde, der er opregnet i denne bestemmelse [30].

74. Den første undtagelse giver den anmodede ret mulighed for at afslå en anmodning, hvis den ikke falder ind under anvendelsesområdet for forordning 2020/1783. Det skal i denne henseende anføres, at Domstolen har forklaret, at det står den anmodende ret frit for at anmode om et internationalt retligt samarbejde inden for en anden retlig ramme end forordning 2020/1783 [31]. Det er den anmodende ret, der vælger den retlige ramme.

[26] – Jf. i forbindelse med Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA af 13.6.2002 om den europæiske arrestordre og om procedurerne for overgivelse mellem medlemsstaterne (EUT 2002, L 190, s. 1) (herefter »rammeafgørelsen om den europæiske arrestordre«) dom af 29.6.2017, Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, præmis 19 og den deri nævnte retspraksis).

[27] – Domstolen anførte for første gang en sådan mulighed i dom af 5.4.2016, Aranyosi og Căldăraru (C-404/15 og C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, præmis 88 og 91-93), og har bekræftet den gentagne gange siden.

[28] – Artikel 16, stk. 1, i forordning 2020/1783, som ligeledes angiver grundene til afslag, vedrører kun bevisoptagelse ved afhøring af et vidne og finder ikke anvendelse i den foreliggende sag.

[29] – Desuden anføres det i 16. betragtning til forordning 2020/1783, at det kun i nøje afgrænsede undtagelsestilfælde bør være muligt at afslå at efterkomme en anmodning om bevisoptagelse.

[30] – Dom af 17.2.2011, Weryński (C-283/09, EU:C:2011:85, præmis 53).

[31] – Jf. dom af 21.2.2013, ProRail (C-332/11, EU:C:2013:87, præmis 44-46).

75. I den foreliggende sag synes det at være klart, at den anmodende ret valgte forordning 2020/1783 som den retlige ramme, der finder anvendelse, eftersom den sendte anmodningen ved anvendelse af formular A i bilag I til denne forordning.

76. De øvrige tre tilfælde finder klart heller ikke anvendelse på omstændighederne i den foreliggende sag, hvilket ikke er blevet bestridt af nogen af parterne i sagen.

77. På baggrund af det ovenstående må det konkluderes, at den franske civile lovbogs artikel 16-11 ikke kan finde anvendelse ved afgørelsen af, om anmodningen om indirekte bevisoptagelse kan afslås. Dette er tilfældet, selv om denne regel i fransk ret anses for at vedrøre ufravigelige procesforudsætninger (ordre public).

C. Det andet spørgsmål

78. Henset til mit forslag til besvarelse af det første præjudicielle spørgsmål, nemlig at den anmodede ret skal efterkomme anmodningen om indirekte bevisoptagelse uanset den nationale ufravigelige procesforudsætning (ordre public), der forbyder en sådan bevisoptagelse, kan den forelæggende rets andet spørgsmål – således som jeg har redegjort for i begyndelsen af denne bedømmelse (afsnit A) – kun forstås således, at det ønskes oplyst, om chartret er til hinder for en fortolkning af forordning 2020/1783, hvorefter det er muligt at udtage en DNA-prøve post mortem som bevismateriale for at fastslå faderskab, uanset om personen gav forudgående samtykke, da vedkommende levede.

79. Den forelæggende ret har stillet spørgsmålet i forbindelse med afvejningen af de rettigheder, der er fastsat i henholdsvis chartrets artikel 1 og 7. Den forelæggende rets andet spørgsmål henviser til artikel 1 som den bestemmelse, der beskytter det menneskelige legemes menneskelige værdighed, selv efter døden, og henviser til artikel 7 som den bestemmelse, der beskytter retten til at kende sin herkomst, som er sikret som en del af retten til respekt for sit privatliv.

80. Som jeg forstår den foreliggende sag, er tilsidesættelse af chartrets artikel 1 ikke omstridt, i det mindste ikke i den forstand, at retten til menneskelig værdighed er en *absolut* rettighed. Den foreliggende sag rejser snarere spørgsmålet om, i hvilket omfang chartret beskytter på den ene side retten til at kende sin herkomst, som den italienske ret synes at give forrang med sin anmodning om indirekte bevisoptagelse, og på den anden side retten til respekt for det menneskelige legeme efter døden, som fransk lovgivning synes at tillægge større værdi, end italiensk lovgivning gør.

81. Spørgsmålet, således som det opstår i den foreliggende sag, har reelt til formål at afklare, om den afvejning af disse to rettigheder eller interesser, som efter italiensk ret gav anledning til en anmodning om opgravning af liget med henblik på at udtage en DNA-prøve for at fastslå faderskab, er acceptabel i henhold til chartret.

82. Jeg vil i min bedømmelse undersøge, om chartret for det første beskytter retten til at kende sin herkomst, for det andet beskytter en ret til respekt for det menneskelige legeme efter døden, og endelig er til hinder for den måde, hvorpå disse to rettigheder afvejes i henhold til italiensk ret.

83. Inden jeg foretager denne analyse, skal jeg forklare, at den anmodede ret inden for rammerne af ordningen for gensidig anerkendelse efter min opfattelse, principielt, ikke har ret til at rejse tvivl om, hvorvidt den italienske rets afgørelse er i overensstemmelse med chartret. For at sikre overholdelsen af grundlæggende rettigheder bør det være muligt for den person, hvis rettigheder

angiveligt bliver krænket, at anfægte den italienske rets afgørelse, og denne anfægtelse bør finde sted inden for rammerne af den italienske ordning for adgang til retsmidler. I det foreliggende tilfælde lever den person, hvis interesser er berørt, imidlertid ikke længere, og hans familie, i det foreliggende tilfælde hans ægtebørn, som kan have en interesse i at gøre indsigelse mod opgravningen af deres far og udtagelsen af en DNA-prøve, har ikke gjort indsigelse herimod, men har anmodet om, at beviserne optages fra deres fars lig. Jeg er derfor af den opfattelse, at Domstolen, henset til de faktiske omstændigheder i den foreliggende sag, bør besvare den forelæggende rets andet spørgsmål.

1. Retten til at kende sin herkomst i henhold til chartret

84. Retten til at kende sin genetiske herkomst blev for første gang udtrykkeligt anerkendt i FN-konventionen om barnets rettigheder [32] og senere i konventionen om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner [33]. Denne rettighed er ikke udtrykkeligt nævnt i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), men Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har anerkendt den som en afledt rettighed på grundlag af EMRK's artikel 8.

85. Domstolen har endnu ikke haft lejlighed til at fortolke denne rettighed i sammenhæng med EU-retten. I det omfang chartret indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved EMRK, vil betydningen og rækkevidden af de rettigheder, der anerkendes i chartret, på grundlag af chartrets artikel 52, stk. 3, imidlertid være den samme eller bredere.

86. Chartrets artikel 7 svarer til EMRK's artikel 8. Domstolen bør derfor fortolke retten til at kende sin genetiske herkomst i henhold til chartret på samme måde, som Menneskerettighedsdomstolen har fortolket EMRK's artikel 8.

87. Den domstol anerkendte retten til at kende sin herkomst som en del af retten til at fastlægge detaljerne om sin identitet som menneske i dommen i sagen Gaskin mod Det Forenede Kongerige [34]. Den forklarede endvidere i dommen i sagen Mikulić mod Kroatien, at fastlæggelsen af forældreskab er et vigtigt aspekt af udviklingen af den individuelle identitet. Den fastslog, at børn har en vital interesse, som er beskyttet i henhold til EMRK, i at modtage de oplysninger, der er nødvendige for at afdække sandheden om vigtige aspekter af deres personlige identitet, som kan have store formative konsekvenser for en persons identitetsfølelse [35]. Et år efter denne dom fastslog Menneskerettighedsdomstolen udtrykkeligt i dommen i sagen Odièvre mod Frankrig, at borgerne har en ret til at kende deres herkomst, hvilket følger af rækkevidden af begrebet privatliv [36].

[32] – Konventionen om barnets rettigheder af 20.11.1989 (*United Nations Treaty Series*, bind 1577, nr. 31922, s. 167 (1995)).

[33] – Konventionen om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner af 29.5.1993 (*United Nations Treaty Series*, bind 1870, nr. 31922, s. 167 (1995)).

[34] – Menneskerettighedsdomstolen, Den Europæiske Menneskerettighedskommissions rapport af 13.11.1987, Gaskin mod Det Forenede Kongerige (CE:ECHR:1987:1113REP001045483, § 89).

[35] – Menneskerettighedsdomstolens dom af 7.2.2002, Mikulić mod Kroatien (CE:ECHR:2002:0207JUD005317699, § 64). Jf. i denne henseende R.J. Blauwhoffs analyse »Tracing down the historical development of the legal concept of the right to know one's origins. Has »to know or not to know« ever been the legal question?«, *Utrecht Law Review*, bind 4, nr. 2, 2008, s. 107.

[36] – Menneskerettighedsdomstolens dom af 13.2.2003, Odièvre mod Frankrig (CE:ECHR:2003:0213JUD004232698, § 44). Jf. vedrørende en analyse af den italienske retsorden og retten til at kende sin genetiske herkomst S. Praduroux, »The Right to Know One's Genetic Origins: A Right in Need of Regulation«, *The Italian Law Journal*, bind 7, nr. 2, 2021, s. 803-820.

88. Denne domstol har imidlertid også anført, at denne rettighed ikke er absolut, idet den i konkrete sager skal afvejes mod andre grundlæggende rettigheder, som tredjeparter har, og den offentlige interesse, og at medlemsstaterne følgelig har en vis skønsmargen [37].

89. I dommen i sagen Jäggi mod Schweiz bekræftede Menneskerettighedsdomstolen, at sagsøgerens ret til at kende sin genetiske herkomst er knyttet til retten til identitet, som er beskyttet ved EMRK's artikel 8 [38]. I denne dom foretog domstolen nærmere bestemt en afvejning mellem retten til at kende sin genetiske herkomst over for retten til respekt for den afdøde. Den forklarede, at en persons interesse i at kende sin genetiske herkomst ikke bliver mindre med alderen [39].

90. Senere, i dommen i sagen Pascaud mod Frankrig, fastslog Menneskerettighedsdomstolen, idet den mindede om retten til at kende sin herkomst, at de franske myndigheder ikke havde taget tilstrækkelig hensyn til Jean-Claude Pascauds ret til at kende sit ophav, eftersom national lovgivning ikke gav nogen muligheder for at få foretaget en DNA-test post mortem, fordi der ikke var levende slægtninge, der kunne give samtykke, hvilket betød, at sagsøgeren ikke havde effektive retsmidler til at fastslå sin identitet [40].

91. På grundlag af Menneskerettighedsdomstolens praksis vedrørende EMRK's artikel 8, som Domstolen bør anvende ved fortolkningen af chartrets artikel 7 på grundlag af dets artikel 52, stk. 3, kan jeg derfor konkludere, at retten til at kende sin genetiske herkomst er en ret, som Domstolen bør anerkende. Samtidig er denne rettighed imidlertid ikke absolut, men kan begrænses, selv om en begrænsning kræver en afvejning mod andre rettigheder og interesser hos alle involverede tredjeparter, herunder retten til respekt for legemet efter døden.

2. Retten til respekt for den afdøde persons legeme

92. I sit andet spørgsmål har den forelæggende ret anbragt retten til at kende sin herkomst i henhold til chartrets artikel 7 i den ene vægtskål og i den anden vægtskål retten til menneskelig værdighed, som er beskyttet ved chartrets artikel 1.

93. Begrundelsen for at udlede en ret til respekt for det menneskelige legeme efter døden af retten til menneskelig værdighed kan findes i retspraksis fra det franske Conseil constitutionnel (forfatningsråd). I to domme, fra 2011 og 2024, fastslog denne ret, at den franske civile lovbogs artikel 16-11 afspejler den franske lovgivers ønske om at respektere det menneskelige legeme efter døden som en del af den menneskelige værdighed. Denne ret bekræftede, at dette lovgivningsmæssige valg er i overensstemmelse med forfatningen, selv om det er et indgreb i retten til at kende sin identitet [41].

[37] – Menneskerettighedsdomstolens dom af 15.11.2016, Dubská og Krejzová mod Den Tjekkiske Republik (CE:ECHR:2016:1115JUD002885911, §§ 178-179). Denne domstol forklarede, at den skønsmargen, der er tillagt en stat, principielt afhænger af betydningen af borgerens berørte rettigheder. Hvis rettigheden er afgørende for en borgers intime eller væsentlige rettigheder, er der en snæver margen. Hvis der ikke er konsensus mellem de europæiske lande om spørgsmålet, og det rejser moralske eller etiske spørgsmål, er margenen imidlertid større.

[38] – Menneskerettighedsdomstolens dom af 13.7.2006, Jäggi mod Schweiz (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, § 25).

[39] – Menneskerettighedsdomstolens dom af 13.7.2006, Jäggi mod Schweiz (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, § 40).

[40] – Menneskerettighedsdomstolens dom af 16.6.2011, Pascaud mod Frankrig (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, § 40).

[41] – Jf. Décision nº 2011-173 QPC du 30 septembre 2011 (afgørelse vedtaget 30.9.2011 af Conseil constitutionnel (forfatningsråd)) og Décision nº 2024-1110 QPC du 31 octobre 2024 (afgørelse vedtaget 31.10.2024 af Conseil constitutionnel (forfatningsråd)) nr. 2024-1110 QPC af 31.10.2024.

94. Den menneskelige værdighed er imidlertid beskyttet ved chartrets artikel 1 som en absolut rettighed [42] og kan derfor ikke afvejes mod andre rettigheder [43].

95. Modsat bør retten til respekt for et menneskeligt legeme efter døden, selv om den opfattes som et udtryk for den menneskelige værdighed som en værdi [44], ikke kvalificeres som en absolut rettighed, der er beskyttet ved chartrets artikel 1. I de retsordener, der beskytter en sådan ret, er det muligt at begrænse den [45], hvis begrænsningen er nødvendig for at beskytte andre rettigheder eller samfundsmæssige interesser. Som den franske regering har forklaret, er det menneskelige legemes værdighed efter døden ikke en absolut rettighed i Frankrig [46].

96. Hvordan kan forbindelsen mellem det menneskelige legemes ret til værdighed, som kan begrænses, og den menneskelige værdighed, der, forstået som en grundlæggende rettighed i henhold til chartret, er absolut, forstås?

97. Ifølge forklaringerne til chartret vedrørende dets artikel 1 er den menneskelige værdighed ikke blot en grundlæggende rettighed i sig selv, men udgør selve fundamentet for andre grundlæggende rettigheder [47].

98. I denne henseende kan nogle andre rettigheder i chartret, såsom retten til privatliv (udtrykt i chartrets artikel 7), retten til livet (udtrykt i chartrets artikel 2) eller retten til ytrings- og informationsfrihed (udtrykt i chartrets artikel 11), forstås som mere konkrete udtryk for den menneskelige værdighed som et princip, der er udtrykt i chartret, og som en værdi, der er udtrykt i artikel 2 TEU. Disse udtryk for den menneskelige værdighed er ikke absolutte [48] og kan begrænses, hvis det er nødvendigt for at opnå andre legitime formål eller for at beskytte andre relevante grundlæggende rettigheder.

[42] – Begrebet »absolut« rettighed betyder, at denne rettighed altid vil have forrang for enhver anden rettighed, dvs. at den ikke kan afvejes mod andre rettigheder i konkrete situationer. Derfor foretrækker nogle forfattere at tillægge retten til menneskelig værdighed en relativ snarere end en absolut kvalitet. Jf. f.eks. R. Alexy, »Human Dignity and Proportionality Analysis«, 16 (2015): *Espaço Jurídico Journal of Law*, bind 16, nr. 3, s. 83.

[43] – Selv om de fleste forfatningssystemer, der udtrykkeligt beskytter retten til menneskelig værdighed, anser denne rettighed for at være relativ, har chartret i lighed med den tyske forfatning valgt at anse retten til menneskelig værdighed for en absolut rettighed. Konsekvensen af at vælge den absolutte beskyttelse af menneskelig værdighed i den tyske forfatningsorden var, at denne rettighed tillægges en snæver betydning og rækkevidde. Jf. i denne forbindelse D. Grimm, »Dignity in a Legal Context: Dignity as an Absolute Right«, i C. McCrudden (red.), *Understanding Human Dignity*, (Proceedings of the British Academy: Themed volumes of essays in the humanities and social sciences, bind 192), s. 381.

[44] – Jf. vedrørende forskellen mellem menneskelig værdighed som en værdi og som en rettighed, A. Barak, »Human Dignity: The constitutional value and the constitutional right«, i C. McCrudden (red.), *Understanding Human Dignity* (Proceedings of the British Academy: Themed volumes of essays in the humanities and social sciences, bind 192), s. 363.

[45] – Det fremgår af undersøgelsesnotat 25/002 udarbejdet af Den Europæiske Unions Domstols Direktorat for Forskning og Dokumentation i januar 2025. Undersøgelsen vedrørte retsordenerne i 13 medlemsstater.

[46] – Den franske regering har i retsmødet forklaret, at hverken den franske civile lovbog eller Conseil constitutionnels (forfatningsråd) retspraksis tillægger respekten for det menneskelige legeme efter døden en absolut værdi. Der findes forskellige tilfælde, såsom f.eks. strafferetlig efterforskning, der er tilladt i henhold til fransk ret, hvor opgravning med henblik på udtagning post mortem af DNA-prøve lovligt kan finde sted, uden at den pågældende person har givet sit samtykke, da vedkommende levede. Dette betyder, at både retten til respekt for det menneskelige legeme og retten til at give samtykke til udtagning af DNA-prøve i fransk ret kan begrænses til lovlige formål.

[47] – Forklaringer til chartret om grundlæggende rettigheder (EUT 2007, C 303, s. 17) (herefter »forklaringerne«).

[48] – Det eneste absolutte udtryk for den menneskelige værdighed, som udtrykkeligt er beskyttet i chartret, er forbuddet mod tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling eller straf, som er sikret ved chartrets artikel 4. Jf. i denne retning dom af 5.4.2016, Aranyosi og Căldăraru (C-404/15 og C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, præmis 85), af 19.3.2019, Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, præmis 78), og af 17.10.2024, Ararat (C-156/23, EU:C:2024:892, præmis 36).

99. Hvis begrænsningen af en rettighed, der er udtryk for den menneskelige værdighed, ikke er berettiget i en konkret situation, skal den menneskelige værdighed, således som den er beskyttet ved chartrets artikel 1, imidlertid anses for at være krænket [49]. Dette kan konkluderes på grundlag af forklaringerne til chartret, hvorefter den menneskelige værdighed hører til substansen af andre rettigheder, der er fastlagt i chartret, og den kan derfor heller ikke krænkes ved begrænsning af en rettighed. Det er således, at den absolutte karakter af retten til menneskelig værdighed i chartrets artikel 1 kan forstås [50].

100. Kort sagt – og uden at jeg har ambitioner om at udvikle en udførlig teori om menneskelig værdighed i EU-retten – er det min opfattelse, at den menneskelige værdighed kan forstås som et tosidet begreb. På den ene side er der den menneskelige værdigheds kerne, som nyder absolut beskyttelse. På den anden side er der »et område i periferien, hvor den menneskelige værdighed er mere diffus«, og hvor det er muligt at afveje den mod andre modstridende rettigheder [51].

101. Ud over de udtryk for den menneskelige værdighed, der udtrykkeligt er beskyttet af chartret, kan der være andre manifestationer af den menneskelige værdighed. I denne forstand kan retten til respekt for det menneskelige legeme efter døden udledes af retten til respekt for den menneskelige værdighed. Denne rettighed kan ligeledes forstås som et udtryk for retten til privatliv, der er fastsat i chartrets artikel 7.

102. Domstolen har endnu ikke haft lejlighed til at tage stilling til, om en sådan rettighed findes som en grundlæggende rettighed i den primære EU-ret. I dommen i sagen Memoria og Dall'Antonia fastslog Domstolen imidlertid, at formålet om at beskytte respekten for afdødes minde kan udgøre et tvingende alment hensyn [52]. I sit forslag til afgørelse i denne sag var generaladvokat Campos Sánchez-Bordona af den opfattelse, at den værdighed, som en person, der er afgået ved døden, havde, da den pågældende var i live, også kan nyde en passende beskyttelse i henhold til loven efter vedkommendes død [53].

103. En komparativ analyse af medlemsstaternes forfatningsret er en vigtig hjælp til at bestemme indholdet af EU's grundlæggende rettigheder [54].

104. I denne henseende påviste undersøgelsesnotatet udarbejdet af Domstolens Direktorat for Forskning og Dokumentation [55], at alle de medlemsstater, der indgik i undersøgelsen, anerkender, at det menneskelige legeme fortjener at blive respekteret efter døden, selv om dette hensyn ikke

[49] – Jf. i denne henseende mit forslag til afgørelse Kommissionen mod Ungarn (Unionens værdier) (C-769/22, EU:C:2025:408, punkt 134-137).

[50] – Jf. i denne henseende C. Dupré, »Article 1 – Human dignity«. i: S. Peers m.fl., *The EU Charter of Fundamental Rights. A Commentary*, 2. udg., Bloomsbury, 2021, s. 18. Ifølge forfatteren er »det [...] mere nyttigt at forstå værdighedens ukrænkelighed som EU's forpligtelse til at gøre alt, hvad der er muligt, for at undgå at krænke den menneskelige værdighed. I den forstand bliver værdighedens ukrænkelighed det aksiomatiske fundament for hele EU, som afspejler »menneskets umistelige og hellige rettigheder« i den franske erklæring om menneskets og borgerens rettigheder fra 1789«.

[51] – Jf. i denne retning S. Heselhaus og R. Hemsley, »Human Dignity and the European Convention on Human Rights«. i: P. Becchi og K. Mathis (red.), *Handbook of Human Dignity in Europe*, Springer, 2019, s. 987.

[52] – Dom af 14.11.2018, Memoria og Dall'Antonia (C-342/17, EU:C:2018:906, præmis 57).

[53] – Generaladvokat Campos Sánchez-Bordonas forslag til afgørelse Memoria og Dall'Antonia (C-342/17, EU:C:2018:479, fodnote 44).

[54] – K. Lenaerts og K. Gutmann, »The comparative law method and the European Court of Justice: Echoes Across the Atlantic« *The American Journal of Comparative Law*, bind 64, nr. 4, 2016, s. 841-864.

[55] – Jf. undersøgelsesnotat 25/002 udarbejdet af Den Europæiske Unions Domstols Direktorat for Forskning og Dokumentation i januar 2025.

nødvendigvis ses som en grundlæggende rettighed. I forbindelse med en afvejning tages der hensyn til den afdødes rettigheder, men retten til at kende sin herkomst synes i vid udstrækning at være den rettighed, der tillægges størst vægt [56].

105. På grundlag af denne komparative analyse konkluderer jeg, at retten til respekt for et menneskeligt legeme efter døden findes som et alment EU-retligt princip, der kan uddybes som et udtryk for den menneskelige værdighed. Et sådant hensyn bør derfor tages i betragtning ved afgørelsen af, om der skal gives tilladelse til opgravning af et lig for at sikre retten til at kende sin herkomst, der er beskyttet som en del af retten til privatliv i henhold til chartrets artikel 7.

3. Afvejning mellem retten til at kende sin herkomst og retten til respekt for det menneskelige legeme

106. Den problematik, som rejses med den forelæggende rets andet spørgsmål, drejer sig om, hvorvidt afvejningen mellem disse to rettigheder i henhold til chartret gør det muligt at fortolke forordning 2020/1783 således, at en DNA-prøve, der udtages fra et opgravet lig, kan kræves som bevismateriale, der optages i et grænseoverskridende retligt samarbejde med henblik på at fastslå faderskab.

107. Selv om Menneskerettighedsdomstolen i både dommen i sagen Jäggi mod Schweiz [57] og dommen i sagen Pascaud mod Frankrig [58] fastslog, at man har ret til at kende sin herkomst, betyder dette ikke, at denne rettighed altid har forrang for retten til respekt for det menneskelige legeme efter døden. Der skal foretages en afvejning under hensyntagen til omstændighederne i hvert enkelt tilfælde, hvor de foreliggende interesser vejes nøje op imod hinanden [59].

108. Der er intet, der tyder på, at chartret er til hinder for den afvejning i henhold til italiensk lovgivning, som den italienske ret er nået frem til i den foreliggende sag. Denne ret synes at have taget hensyn til andre muligheder for at fastslå faderskab og har kun som en sidste udvej anmodet om opgravning af den hævdede fars lig og udtagning af DNA-prøve herfra.

109. Den omstændighed, at den franske ret, eller en ret i en hvilken som helst anden stat, på grundlag af sin egen nationale lovgivning kunne være nået frem til en anden løsning, ændrer ikke ved den konklusion, at den afvejning, som den italienske ret er nået frem til, forekommer acceptabel i forhold til chartret.

[56] – Ud over Den Franske Republik kan en anden undtagelse være Republikken Cypern.

[57] – Menneskerettighedsdomstolens dom af 13.7.2006, Jäggi mod Schweiz (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, §§ 43 og 44).

[58] – Menneskerettighedsdomstolens dom af 16.6.2011, Pascaud mod Frankrig (CE:ECHR:2011:0616JUD001953508, § 68).

[59] – Jf. Menneskerettighedsdomstolens dom af 13.7.2006, Jäggi mod Schweiz (CE:ECHR:2006:0713JUD005875700, §§ 38 og 39), og af 16.6.2011, Pascaud mod Frankrig (CE:ECHR:2011:0616JUD001953508, §§ 59 og 60).

110. Domstolen har allerede forklaret, at medlemsstaterne kan have forskellige opfattelser af den menneskelige værdighed eller endog af andre rettigheder i chartret, når blot de respekterer disse rettigheders væsentligste indhold [60]. Så længe der ikke er nogen harmonisering af visse spørgsmål på EU-plan, hvor EU-lovgiver vælger den rette afvejning, kan de løsninger, som de forskellige medlemsstater har valgt, være forskellige [61].

111. EU-lovgiver har (endnu) ikke vedtaget fælles regler om, hvilke beviser der er tilladt i civile sager, eller, mere konkret, fælles regler om procedurerne for at bevise faderskab i situationer, hvor en forælder er afgået ved døden. Den italienske og den franske løsning kan være forskellige i denne henseende og anvendes, så længe den afvejning, der er valgt, ikke tilsidesætter det væsentligste indhold af en af de rettigheder, som er en del af denne afvejning.

112. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer det andet præjudicielle spørgsmål således, at chartret ikke er til hinder for, at en ret i en medlemsstat i henhold til forordning 2020/1783 anmoder om bevisoptagelse ved en DNA-prøve post mortem, selv om den afdøde ikke har givet sit samtykke til en sådan prøve, da vedkommende levede.

V. Forslag til afgørelse

113. Jeg foreslår, at Domstolen besvarer de præjudicielle spørgsmål, der er forelagt af tribunal judiciaire de Chambéry (retten i første instans i Chambéry, Frankrig), således:

»1) Artikel 12 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2020/1783 af 25. november 2020 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område (bevisoptagelse) giver ikke en anmodet national ret mulighed for at afslå at efterkomme en anmodning om bevisoptagelse med den begrundelse, at anmodningens form er i strid med grundlæggende principper i den anmodede stats nationale lovgivning.

2) Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder er ikke til hinder for, at en ret i en medlemsstat i henhold til forordning 2020/1783 anmoder om bevisoptagelse ved en DNA-prøve post mortem, selv om den afdøde ikke har givet sit samtykke til en sådan prøve, da vedkommende levede.«

[60] – Den mest berømte sag i denne henseende er Omega-dommen, hvori Domstolen som begrundelse for restriktionen for den frie udveksling af tjenesteydelser anerkendte hensynet til den offentlige orden i Tyskland baseret på beskyttelsen af den menneskelige værdighed, som i denne stat blev opfattet anderledes, end dette begreb blev opfattet i samme situation i andre medlemsstater. Menneskelig værdighed som tysk forfatningsmæssigt begreb blev fortolket således, at det forbyder kommercielle underholdningsspil, der indebærer simulering af drabshandlinger, hvilket ikke var tilfældet i andre medlemsstater. Dom af 14.10.2004, Omega (C-36/02, EU:C:2004:614).

[61] – Hvis EU-lovgiver harmoniserer et spørgsmål på EU-plan, vil medlemsstaterne imidlertid ikke kunne anvende et beskyttelsesniveau for grundlæggende rettigheder, der er garanteret ved deres forfatning, når dette niveau er højere end det, som EU-lovgiver har valgt, da dette ville være i strid med princippet om EU-rettens forrang. Jf. dom af 26.2.2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, præmis 56-58).